

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 11.

Torsdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Rosander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 81, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Jokkmokks socken;

nr 82, angående godkännande av enligt lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter fattade beslut om försäljning av vissa för Bodens bys m. fl. skifteslag samfällda markområden m. m.; samt

nr 88, angående löneklassplacering för vissa lärare.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 84, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag); och

nr 85, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Första kammarens protokoll 1941. Nr 11.

Anslag till
upplysnings-
arbete för
freden.

Punkten 21.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till upplysningsarbete för freden för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *E. G. C. Brandt* väckt motion (nr 74), vari hemställts, att riksdagen för budgetåret 1941/42 måtte bevilja ett oavkortat anslag av 15,000 kronor till upplysningsarbete för freden;

dels ock en inom samma kammare av herr *Joh. Nilsson* i Malmö väckt motion (nr 132), vari hemställts, att anslaget till upplysningsarbete för freden måtte bibehållas vid nu utgående belopp 15,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 74 och I: 132, till Upplysningsarbete för freden för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Om jag haft tillfälle närvara i statsutskottet, då tredje huvudtiteln där behandlades, skulle jag vid den nu föredragna punkten låtit anteckna en avvikande mening.

I budgeten året 1938/1939 var anslaget till upplysningsarbetet för freden uppe i 30,000 kronor, och något tidigare ett par tusen kronor till. I följd nedsatte emellertid den dåvarande departementschefen anslaget med 15,000 kronor, alltså med hälften, en ovanligt hård nedskrivning på en gång. Av denna nedskrivning, som riksdagen då godkände, har troligtvis den nuvarande departementschefen känt sig uppmuntrad, ty i sitt budgetförslag nedsatte han anslaget med ytterligare 5,000 kronor.

Man kan ju kanske tycka, att det nuvarande politiska läget icke skulle lämpa sig för någon upplysningsverksamhet för fredliga syften. Kriget mellan vissa nationer talar ju i detta ögonblick sitt eget hårda språk. Och många människor i stora delar av världen äro så ofria, att de icke tillåtas ha någon mening alls om vare sig krig eller fred. Men detta bör väl dock inte hindra oss, framför allt i de neutrala länderna, att värna om fredens idéer och söka föra dess idéer vidare ut till andra länder, vi, som först och sist måste ställa vårt hopp och vår tillit till freden.

Även om de krigförande icke skulle anse sig vara nära ett fredsslut, så är det väl ingenting som hindrar oss neutrala att fråga oss, hur världen skall komma att se ut, när kanonerna en gång ha tystnat. Vi se den redan framför oss, söndertrasad, fattig och lidande. Man kanske kan invända, att när världen i så fall kommer att vara ruinerad, behöver den icke tänka på freds-upplysning; freden kommer av sig själv, när krigstiden förbrukat alla tillgångar. Detta kan ju i viss mån vara riktigt. Men då behövas också fredsorganisationerna. De böra då stå färdiga i alla länder för att sprida upplysning om freden och söka hindra en ny katastrof.

Det är därför som det är så betydelsefullt, att vi nu icke genom en alltför långt driven snålhet omöjliggöra fredsorganisationernas existens. Vi ha under fullständig enighet inom riksdagen och inom vårt folk offrat miljarder för att säkra landets försvarsberedskap. Men lika nödvändigt som det är för en nation utanför kriget att hålla sig beredd, ifall den blir angripen, lika nödvändigt är det att under krigstid tänka på freden och göra något för densamma. Det är i detta fall hedrande för Sverige att göra det ena utan att försumma det andra.

Det fredsanslag av 30,000 kronor, som utgick 1939, hade säkerligen utan skada för försvarsberedskapen eller statsfinanserna kunnat utgå även i fort-

Anslag till upplysningsarbete för freden. (Forts.)

sättningen. Nu har emellertid detta anslag nedskrivits med 20,000 kronor, och därmed har man hindrat, för att icke säga omöjliggjort fredsorganisationernas existens. Det är dock att hoppas, att man till ett kommande år ger tillbaka vad man under dessa två år har skrivit bort.

Herr talman! Jag vet att det icke kan betyda så särdeles mycket, om jag yrkar bifall till min motion, som frågan nu ligger till. Men jag gör detta yrkande i alla fall utan att därför tänka besvära kammaren med någon begäran om votering.

I detta anförande instämde herrar *Karl August Johanson, Svedberg, Sten, Karl Andersson, Verner Andersson, Nils Elowsson, Leander, Elmgren och Johan Bärq.*

Herr **Andrén**: Herr talman! Då den föregående ärade talaren sökte motivera ett förhöjt anslag på denna punkt, gjorde han det med en hänvisning till att det gällde att värna fredens idé. Ja, detta är förvisso en mycket stor, men i nuvarande situation också en mycket otacksam uppgift. Framför allt fruktar jag, att de organisationer, som herr Johan Nilsson närmast avsåg, inte mäktade med denna stora uppgift.

Det finnes för närvarande åtminstone två slags pacifism. Den ena pacifismen är den vanliga människans naturliga känsla för krigets ohygglighet, för fredens välsignelser och framför allt för anfällskrigets förkastlighet. Det är en känsla som vi alla dela. Jag tror därför icke, att en pacifistisk rörelse av detta slag har något ärende i vårt land för närvarande. Den har ingen uppgift att fylla, ty den slår upp öppna dörrar. Det behövs inga organisationer, det behövs ingen propaganda och det behövs intet statsanslag för en sådan saks skull.

Men det finns en annan pacifism och en pacifism, som har ett ärende, men ett synnerligen olämpligt ärende. Det är en pacifism, som arbetar i värnpliktsvägrans och defaitismens tjänst. Jag tror att vi allesammans kunna vara ense om, att när vi i denna stund göra vårt bästa för att upprätthålla och stärka svensk försvarsvilja och svensk försvarsberedskap, så är det inte en lämplig tidpunkt att stödja en pacifistisk rörelse av detta slag.

Det anslag, som det här närmast gäller, har sedan flera år tillbaka framför allt använts för upplysningsarbete i internationella frågor, och det är en sak, som vi väl alla måste finna synnerligen betydelsefull. Vi veta nogsamman, att vi i vårt utrikespolitiska tänkande i alltför hög grad ha dirigerats av önskedrömmar utan kontakt med den internationella politikens realiteter. Att få bort dessa önskedrömmar och få in mera kunskap — det är verkligen en uppgift, som är värd att fyllas, och det är med hänsyn därtill, herr talman, som jag tillåter mig att i all korthet yrka bifall till statsutskottets förslag under förevarande punkt.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag kan, herr talman, inte alls instämma i vad den siste ärade talaren yttrade beträffande lämpligheten av att för närvarande bedriva upplysningsverksamhet angående freden. Jag har sagt, att man kan ha delade meningar om den saken. Men jag tror också, att det med tanke på framtiden är betydelsefullt att inte glömma, att det måste komma någonting efter detta krigstillstånd. Om man anslår ett par tiotal tusen kronor till fredsupplysning, så är det ingenting som skadar eller minskar intresset för försvarsberedskapen. Om den äro vi fullkomligt eniga. Men, som jag yttrade i mitt lilla anförande, det ena goda utesluter inte det andra, och därför vidhåller jag mitt yrkande om bifall till motionen.

Anslag till upplysningsarbete för freden. (Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 15,000 kronor; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 22—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna för kapitalinvestering i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om kapitalinvesteringar i luftfartsfonden;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för luftfartsfonden m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om dyrtidstillägg till den hos riksdagens kamrar, utskott och kansli tillfälligt anställda personalen;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser tolfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensionsväsendet; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 12, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 12 maj 1917 om expropriation;

nr 3, i anledning av väckt motion angående viss ändring i förordningen om erkända sjukkassor; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 83, angående anslag till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning m. m.;

nr 87, angående anslag till Statens hantverksinstitut: Utrustning; samt

nr 89, angående anslag till statens sekundärlånefond för rederinäringen.

*Ang. stödjan-
de av odlingen
av vissa
kulturväxter.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av odlingen av vissa kulturväxter.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 29 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att stöd för odlingen av vissa i propositionen omfördälda kulturväxter finge ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 10 januari 1941 uppdragna riktlinjer.

Reservation hade anmälts av herr *Bondeson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **Bondeson**: Herr talman! Det stöd som i den kungl. propositionen nr 29 upptages för odlingen av vissa kulturväxter har i stort sett utformats på samma sätt som föregående år, dock så att det under 1940 gällande inlösningspriset av 75 öre per kg för bruna bönor slopats. Under föregående år har stöd lämnats för odlingen av linfrö, vallmofrö, rapsfrö, sojabönor, hamprö och ärter, och i år tillkomma vitsenapsfrö och solrosfrö. Härom är ingenting att säga, men jag och många med mig kunna ej riktigt förstå varför de bruna bönorna blivit styvbarn och, som departementschefen säger, icke behöva få stöd i annan form »än att införseln av sådana regleras i anslutning till produktionskostnaderna». Häri har även utskottet instämt. Då jag emellertid avlämnat en blank reservation i utskottet, vill jag med några ord belysa varför jag gjort detta.

Skånes fröodlingsförening har till jordbruksutskottet avlåtit en skrivelse, vari föreningen söker belysa varför den anser att det föreslagna stödet ej är tillfyllest. Utskottet har emellertid avfärdat denna skrivelse genom att i sitt utlåtande endast omnämna att Skånes fröodlingsförening ingivit en skrivelse till utskottet i ämnet. Det är det hela. För att kammarens ledamöter skola få veta vad som förekommer i denna skrivelse skall jag, herr talman, tillåta mig att anföra en del därav. Det heter där:

»Skånes Fröodlingsförening, som bl. a. har till uppgift att främja odlingen av köksväxter, anser det ej vara tillfyllest, att statens stöd åt odlingen av bruna bönor utgår på sätt som föreslagits i propositionen, enär förutsättningen för att odlingen av bruna bönor kan få önskvärd omfattning är att odlarna finna avsättning för den producerade varan och till pris, som kan anses vara skäligt. Föreningen vill därför fästa uppmärksamheten på vikten av att säk-

Ang. stödjande av odlingen av vissa kulturväxter. (Forts.)

raste stöd beredes bönodlingen, i likhet med vad som föreslagits för matärter, enär det i annat fall kan befaras, att odlingen av detta växtslag ånyo går tillbaka. Detta stöd torde lämpligen böra lämnas genom reglering av införseln från utlandet, i enlighet med vad som föreslagits i propositionen, samt dessutom genom ett inlösningspris av 75 öre pr kg.

Inom vårt land åtgår årligen för direkt konsumtion c:a 40,000 dt bruna bönor för såväl statens som kommunala inrättningars och enskildas räkning. Denna kvantitet kan med fördel odlas inom landet, och åtgår härför en areal av c:a 2,000—2,500 ha. Odlingen kan bedrivas vid såväl större som mindre egendommar, men särskilt utbredd brukar den vara hos de mindre lantbrukare, vilka genom handplockning framställa sina bönpartier i färdigt skick att avyttras direkt genom detaljhandeln.

Då utsäde för närvarande finnes inom landet, bör odlingen av bruna bönor under innevarande år erhålla sådan omfattning, att tillgången på detta viktiga livsmedel kan säkerställas för konsumtionsåret 1941—1942.»

Så långt fröodlingsföreningens skrivelse.

Det är ju ingalunda okänt att för närvarande importeras åtskilligt med bruna bönor. Intet ont häri, men nog skulle de kölar som föra dessa bruna bönor över haven kunna föra andra, mera viktiga varor, när vi själva kunna odla vårt behov av bruna bönor. Statsrådet har visserligen sagt att införseln skall regleras i anslutning till produktionskostnaden. Jag vill ställa den frågan till herr statsrådet: Vad är produktionskostnaden? Var går gränsen? I Amerika köper man i dag bruna bönor för 38 öre pr kg, men de kalkyleras i vårt land till 75—85 öre, och minutpriset ligger betydligt högre. Odlarna av bruna bönor hade säkerligen liksom odlarna av oljeväxter och ärter varit mera tillfredsställda, om de haft ett fixt pris även på bruna bönor, innan de gå att »i mörka mullen mylla sitt frö för kommande skörd».

Då tyvärr ingen motion om visst garantipris föreligger, har jag, herr talman, ingenting annat att göra än att å odlarnas — både de små och de stora odlarnas — vägnar framföra det önskemålet att de måtte få ett underhandsmeddelande om var gränsen för produktionskostnaden går och när en reglering eventuellt kan vara att vänta.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Jag kan besvara herr Bondesons fråga genom att ställa en motfråga: Vilket pris anser herr Bondeson lämpligt? I livsmedelskommissionens förslag nämnes att priset rör sig om kr. 1:25, och under sådana förhållanden har man inte ansett det nödvändigt att fastställa något särskilt pris. Men även om man fastställer ett inlösningspris, är det ju nödvändigt att reglera importen, ty de svenska odlarna ha ingen glädje av att priset är så och så högt, om man inte samtidigt genom en importreglering förhindrar att större kvantiteter inkomma till lägre pris. Man vinner följaktligen genom en tillfredsställande importreglering hela det syfte som herr Bondeson vill uppnå.

Herr **Bondeson**: Jag är herr statsrådet mycket tacksam för detta svar, men jag fick inte svar på den stora frågan: Vad är produktionskostnaden? Var går gränsen? — Vi veta att de bruna bönor som komma till Göteborg kalkyleras till ett betydligt lägre pris än de som gå över Petsamo, men även om, som vi innerligt hoppas, importen över Göteborg kan upprätthållas, bli importprisen sådana att en inhemsk odling inte kan löna sig.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om viss utredning rörande den lägre fiskeriadministrationens omorganisation, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 81—83 och 87—89 blevo desamma på begäran bordlagda.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.43 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.
